

SENDİKALARIN SİYASİ PARTİLERLE İLİŞKİSİ

Tekgıda-İş Sendika Akademisi
13 Şubat 2023

Yıldırım Koç

2022 yılının son günlerinin önemli gelişmelerinden biri, Brezilya’da İşçi Partisi’nin yöneticisi Luiz Inacio Lula da Silva’nın (LULA) devlet başkanlığına seçilmesi idi.

İşçi Partisi (Partido dos Trabalhadores, PT) 1980 yılında kuruldu. Brezilya’da 1964 yılında başlayan askeri diktatörlük devam ediyordu. 1970’li yılların sonlarındaki büyük işçi grevleri sonrasında, İşçi Partisi’nin kuruluşunda Brezilya sendikalarının büyük rolü oldu. Devlet Başkanlığına seçilen Lula da zaten bir sendika başkanıydı.

Lula daha önce 2003-2011 döneminde Brezilya’nın 35. Devlet Başkanı olarak üst üste iki dönem görev yapmıştı. Brezilya anayasasına göre bir kişi ancak üst üste iki dönem devlet başkanlığı yapabildiği için bu görevi bırakmıştı.

Lula, 2 Ekim 2022 tarihinde yapılan seçimlerde 57,3 milyon oy aldı (yüzde 48,43). Rakibi Jair Bolsonaro ise 51,1 milyon oyda (yüzde 43,20) kaldı. Bolsonaro o tarihteki devlet başkanıydı. 30 Ekim 2022 tarihinde yapılan devlet başkanlığı seçimi ikinci turuna Lula ve Bolsonaro katıldı. Lula, 60,3 milyon (yüzde 50,90) oy alırken, Bolsonaro 58,2 milyon (yüzde 49,10) oy alabildi. Seçimi Lula kazandı ve 1 Ocak 2023 tarihinde devlet başkanı olarak görevine başladı.

Sendikaların kurduğu ve yakın ilişkisini sürdürdüğü bir siyasi partinin yöneticisinin üçüncü kez devlet başkanlığına seçilmesi, sendikaların siyasi partilerle ilişkisi konusunu yeniden gündeme getirdi.

Bu raporda, geçmişten de örnekler verilerek, sendikalarla siyasi partiler arasındaki ilişki ve özellikle sendikaların kurduğu veya kuruluşunda etkili bir biçimde yer aldığı siyasi partiler kısaca tanıtılacaktır.

İŞÇİLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARININ BELİRLENMESİNDE SİYASİ İKTİDARLARIN ROLÜ VE ETKİSİ

İşçilerin çalışma ve yaşama koşullarının belirlenmesinde siyasi iktidarların çok büyük rolü ve etkisi vardır.

Bunu gayet iyi bilen işçiler, tüm ülkelerde her zaman siyasal iktidarların politikalarını çeşitli biçimlerde etkilemeye çalışmıştır.

İşçilerin siyasi haklar ile demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri siyasi kararlarla sağlanır. Kadın ve erkek işçilerin genel oy hakkından ve örgütlenme hakkından yararlanabilmeleri birçok ülkede uzun mücadeleler sonucunda sağlanabildi.

Siyasi iktidarın, ülkede uygulanan asgari ücretin belirlemesi, dolaylı ve dolaysız vergiler, devletin eğitim ve sağlık giderlerine katkısı, sosyal güvenlik sistemi (sosyal güvenlik prim oranları, yaşlılık aylığına hak kazanma koşulları, aylık miktarı, sağlık hizmetlerinden yararlanma koşulları, işsizlik ödeneğinden yararlanma hakkı, işsizlik ödeneğinin miktarı ve ödenme süresi, vb.), çalışma hayatının denetlenmesi gibi konularda aldığı kararlar, işçilerin çalışma ve yaşama koşullarını doğrudan etkiler. Türkiye’de siyasi iktidarların kıdem tazminatı hakkı ve tavanı, gelir vergisi dilimleri, ücret ve gelir artışlarında esas alınan tüketici fiyatları endeksinin belirlenmesi, yabancı kaçak işçiliğin önlenmesi, yargıya erişimin maliyeti ve yargılama süresi gibi alanlarda da doğrudan etkisi vardır.

Tüm bu ve benzeri nedenlerle, çalışma ve yaşama koşullarını korumak ve geliştirmek isteyen işçiler, mutlaka siyasetle ilgilenirler. Siyasetle ilgilenme biçimleri de ülkeden ülkeye ve zaman içinde önemli farklılıklar göstermektedir.

Etkileme çabalarının bir biçimi, işçilerin kendi çıkarlarını korumak amacıyla iktidardaki siyasi partiye üye olmaları ve kişisel sorunlarını bu yolla çözmeye çalışmasıdır.

Etkileme çabalarının diğer bir biçimi, siyasi partilerin politikalarını etkilemede sendikal örgütlerin gücünün kullanılmasıdır. Örgütlü işçileri temsil eden sendikalar, siyasi partileri destekleyerek veya protesto ederek, işçilerin taleplerinin kabul edilmesini sağlamaya çalışabilir. Sendikacıların bir siyasi

partiye girmeleri ve hatta bu partinin listelerinden parlamentoda yer almaları da bu çabanın bir parçasıdır.

Siyasi iktidarları etkileme çabalarının bir diğer yolu da, sendikaların siyasi partiler kurması veya kurulu siyasi partilerle örgütsel ilişki içine girmesidir.

Sendikaların siyasi parti kurması, işçilerin ve/veya bazı sendikacıların siyasi parti kurmasından veya partilerde çalışmasından farklıdır. Örneğin, Türkiye’de 1950 yılının sonlarında kurulan Demokrat İşçi Partisi’nin ikinci başkanı Üzeyir Kuran ve kuruluştan sonra görev alan genel sekreteri İbrahim Güzelce işçiydi. Ancak Demokrat İşçi Partisi’nin sendikalara bakışı son derece olumsuzdu. 1954 yılında Dr.Hikmet Kıvılcımlı’nın başkanlığında kurulan Vatan Partisi’nin kurucularının çok büyük bölümü de işçiydi. Ancak her iki örnekte de sendikalar siyasi partinin kuruluşunda veya çalışmalarında etkili değildi. Bu tür örgütlenmeler bu raporun kapsamı dışındadır.

İşçilerin toplumda giderek artan oy gücünün farkında olan bazı siyasi partiler, işçilerin desteğini alabilmek amacıyla çalışma hayatına ilişkin önemli vaatlerde bulundular ve hatta uygulamalara yöneldiler. Örneğin, Demokrat Parti’nin 1946-1950 ve ardından 1950-1960 dönemlerindeki faaliyetleri bu niteliktedir ve o yıllarda partinin ocak ve bucak teşkilatlarında çok sayıda işçi çalışıyordu. Bazı siyasi partilerin bu biçimdeki çalışmaları da çalışmanın kapsamı dışındadır.

Bu raporda, Brezilya’da son seçimlerde başarı kazanan İşçi Partisi örneğinde olduğu gibi, sendikaların kurduğu siyasi partiler veya sendikaların siyasi partilerle çok yakın ilişki içinde olduğu örnekler ele alınacaktır.

SENDİKALARIN SİYASİ PARTİ KURMASININ BAZI ÖRNEKLERİ

Batı Avrupa ülkelerinde 19. yüzyılın ikinci yarısında ve özellikle yüzyılın son çeyreğinde işçi sınıfı hareketi büyük bir güç kazandı.

1880’li yıllar, tüm dünyada ve özellikle de Batı Avrupa’da işçilerin kendi bağımsız çıkarları doğrultusunda sendikal örgütlülüğünü güçlendirdiği ve oy hakkına kavuşmasına paralel olarak da parlamenter alandaki mücadeleye giderek daha fazla önem verdiği bir dönemdi.

Genel oy hakkının bulunmadığı dönemde kurulmuş olan siyasi partilerin programlarında, genellikle oy hakkına sahip olmayan işçilerin talepleri ancak çok sınırlı bir biçimde yer alıyordu. Eski işçi örgütleri, siyasal alanda faaliyette bulunma zorunluluğunu yaşayarak kavradıkça, yeni işlevler üstlenmeye yöneldi veya işçilere yönelik yeni siyasal yapılar doğmaya başladı.

Kapitalizmin ilk geliştiği Avrupa ülkelerinde önemli miktarda mülk sahibi olmayanların uzun süre oy hakkı (seçme ve seçilme hakkı) yoktu. Amerika’da ise genel ve eşit oy hakkı tanınmıştı.

Avrupa ülkelerinde işçiler örgütsüzken veya meslek örgütlenmeleri gerçekleştirirken, Amerika’da siyasi parti kuruyorlardı. Örneğin, 1827 yılında Filadelfiya inşaat kalfaları 10 saatlik işgünü için bir grev yaptılar. Daha sonra kentte bir sendika birliği oluşturuldu. Bu birlik, İşçi Partisi’ni kurdu. Vasıflı-vasıfsız tüm işçileri, çiftçilerle ve mülk sahibi olmayan diğer gruplarla birleştirmeyi amaçlayan bu parti, 1828 seçimlerinde önemli bir başarı da sağladı. (US Department of Labor, *200 Years of American Worklife*, Washington,D.C., 1977, s.28) 1827-1834 yılları arasında ABD’de Connecticut, Delaware, Maine, Massachusetts, New Hampshire, New Jersey, New York, Ohio, Pennsylvania, Rhode Island, Washington,D.C. ve Vermont eyaletlerinde toplam 61 işçi partisi kuruldu.(Alden Whitman, *Labor Parties, 1827-1834*, International Publishers, New York, 1943)

Bu dönemde İngiltere’de ise iki tür sendikal örgütlenme söz konusuydu. Bir tarafta, vasıflı işçilerin dar meslek çıkarlarını ön planda tutan ve genellikle politika-dışı işçi aristokrasi örgütleri vardı. Diğer tarafta ise siyasal amaçları ön planda tutan ve sınıfın tümünü örgütlemeyi amaçlayan kitle örgütlenmeleri (Robert Owen’in Büyük Ulusal Birleşik Meslekler Birliği) ve hareketleri (Çartist hareket) vardı. Ama işçi partileri henüz söz konusu değildi.

İlk dönemde, sendikal ve siyasal işlevler iç içe geçiyordu. Sendikal ve siyasal örgütlenmeler arasındaki sınırlar oldukça muğlaktı. Bazı ülkelerde sendikalar siyasal iktidar mücadelesine girdi. Bu dönemde bazı ülkelerde sendikacılık hareketinde etkili olan anarkosendikalizm ise, ayrı siyasal örgütlenmeyi yadsıyor, sendikal örgütlenmenin iktidar mücadelesini de vermesi gerektiğini ve gelecek toplumun çekirdeklerini oluşturduğunu ileri sürüyordu.

19. yüzyılın ikinci yarısında hangi işçi örgütünün sendika, hangisinin yardımlaşma sandığı veya siyasi parti olduğu konusunda netlik yoktur. İşlevler ve görevler iç içedir. Örneğin, 1864 yılında kurulan ve 1876 yılında faaliyeti sona erdirilen I. Enternasyonal (Uluslararası İşçiler Birliği), siyasi hedefler de belirleyen bir uluslararası sendikal örgüt gibidir. 1889 yılında kurulan ve 1914 yılında fiilen sona eren II. Enternasyonal'deki siyasi partilerin işlevleri arasında günümüzde sendikalarca yerine getirilenler de bulunmaktadır.

Önce Almanya'da kitleselleşen sosyal demokrasi, 1880'li yıllardan itibaren diğer Avrupa ülkelerine de yayıldı. 19. yüzyılın sonuna doğru, birçok ülkede "sosyal demokrat" veya "sosyalist" parti veya "işçi" partisi adı altında örgütlenmiş güçlü kitle ve (ağırlıklı mavi yakalı işçilere dayalı) sınıf partileri vardı.

İspanya Sosyalist Partisi 1879 yılında, Belçika İşçi Partisi 1885 yılında, Avusturya Sosyal Demokrat İşçi Partisi ve İsviçre Sosyalist Partisi 1888 yılında, İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi 1889 yılında kuruldu. Ermenistan ve Ukrayna'da 1890, Arjantin, İtalya ve Polonya'da 1892, Bulgaristan'da 1893, Hollanda'da ve Macaristan'da 1894, Litvanya'da 1896, Rusya'da 1898, Finlandiya ve Gürcistan'da 1899 yıllarında sosyal demokrat veya işçi partileri kuruldu. İngiltere'de 1893 yılında kurulan Bağımsız İşçi Partisi ise daha sonraki dönemde işçi sendikaları ve diğer başka örgütlerle birlikte 1906 yılında İşçi Partisi'nin kuruluşunda yer aldı. (Price, John, *The International Labor Movement*, Oxford University Press, 1945, s.10-11)

Bu partilerin bir bölümünün kurulmasında sendikalar ve diğer işçi dernekleri öncülük etmişti. Bir bölümünde ise önce siyasi parti kurulmuş, daha sonra bu partinin yönlendiriciliğinde diğer işçi örgütleri doğmuştu.

Çalışma ve yaşama koşullarının çok kötü ve muhafazakar partilerin işçi sınıfına yönelik sosyal politikalarının çok yetersiz olduğu koşullarda, ağırlıklı vasıflı ve vasıfsız beden-kol işçilerine dayalı sendikal örgütlülük ile parlamenter demokrasiyi esas alan sosyal demokrat siyasi örgütlülük arasında çok yakın bağlar gelişti. Birçok sosyal demokrat partiye ancak sendikalara veya diğer bazı işçi örgütlerine üye olunarak, "kollektif üyelik" yoluyla katılmak mümkündü. Örneğin, İtalyan İşçi Partisi ilk kurulduğunda sendikaların bir üst örgütü niteliğindeydi. İtalyan sendikaları ancak 1890'lı yılların ortalarında siyasi partiden ayrı bir kimlik kazandı. Macaristan Sosyal Demokrat Partisi de sendikalara dayanıyordu ve sendika üyeleri parti üyesi kabul ediliyordu.

Hollanda'da sosyalistlerin 1881 yılında kurdukları Sosyal Demokrat Birlik, günümüzdeki anlayışlara göre hem sendikal, hem de siyasi görevler üstleniyordu. Danimarka'da 1871 yılında kurulan Danimarka Uluslararası İşçiler Derneği de, günümüz ölçütlerine göre, hem sendika, hem siyasi partiydi. 1919 yılında İstanbul'da Hüseyin Hilmi'nin (İştirakçi Hilmi) önderliğinde kurulan Türkiye Sosyalist Fırkası'nın birçok etkinliği gerçekte günümüzde sendikal etkinlik olarak kabul edilmektedir.

Ancak, sendikal ve siyasal örgütlenme arasındaki ayrımların netleşmesiyle birlikte, aralarındaki ilişki de tartışma gündemine girdi.

Bu konuda uzun tartışmalar oldu. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin 1906 yılındaki genel kurulunda, sendikaların, partiden bağımsızlık ve özerklik doğrultusundaki talepleri benimsendi. (DGB, *The German Trade Union Movement*, Friedrich Ebert Stiftung, Bonn, 1985, s.41) Sosyal demokrat partiler ve sendikalarca oluşturulmuş II.Enternasyonal'in 1907 yılındaki Stuttgart Kongresinde ise, sendikal ve siyasi örgütlerin birbirinden bağımsızlığı ve hiyerarşik eşitliği ilkesi kabul edildi.

Sendikaların siyasi örgütlerle bağı ülkeden ülkeye ve aynı ülkede dönemden döneme değişebilmektedir. Bu ilişkinin "nasıl olması gerektiği" konusunda genellemeler olanaksızdır. Ancak, bazı ülkelerdeki uygulamaların incelenmesinde de yarar vardır.

Karayibler'deki bazı ülkelerde iktidardaki siyasi partiye üye olmak ve aidat ödemek, sendika üyeliğini de sağlıyordu. Aşağıda ele alınacak bazı örneklerde ise, sendika üyeleri otomatik olarak bir işçi partisinin veya sosyal demokrat partinin üyesiydi. Zambia'da da sendika üyeleri otomatik olarak iktidardaki partinin (UNIP) üyesi oluyordu. Meksika'da da Meksika İşçileri Konfederasyonu, Kurumsal Devrimci Parti'nin bir parçasıydı. (ILO, *World Labour Report - 2*, Cenevre, 1985, s.16)

1990'lı yıllarda sendikaların siyasal alandaki faaliyeti yoğunlaştı. Zambia Sendikalar Kongresi'nin genel başkanı 1991 Ekim seçimlerinde cumhurbaşkanı seçildi. (ILO, *World Labour Report - 5*, Cenevre, 1992, s.64) 1991-1992 yıllarında bazı Arjantin sendika yöneticilerinin yeni bir siyasal parti oluşturmaları söz konusuydu. (ILO, *World Labour Report - 5*, s.67) Japonya'daki sendikalar konfederasyonu olan

Rengo ise siyasi alandaki gücünü artırdı ve Japon Senatosu'nda 13 üyeye sahip oldu. (ILO, *World Labour Report - 6*, Cenevre, 1993, s.37) Romanya'da üç Konfederasyon 1992 Ekim seçimlerinden önce bir siyasi parti kurdu. (ILO, *World Labour Report - 6*, s.42)

SENDİKALARIN SİYASİ PARTİLERE BAĞIMLI OLDUĞU İLİŞKİ

Bazı ülkelerde sendikalar, geçmişte ve/veya günümüzde, siyasi partilere bağımlıdır ve siyasi parti tarafından yönlendirilir.

Sovyetler Birliği, Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Romanya, Polonya, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Yugoslavya ve Arnavutluk'ta geçmişte, Çin Halk Cumhuriyeti'nde ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde günümüzde iktidardaki komünist partiden bağımsız bir sendikal örgütlenme yoktur. Sendikalar, iktidardaki komünist partinin kitlelerle bağlantı kurmada kullandığı araçlar olarak düşünülür ve kullanılır.

Hitler döneminde Almanya, Mussolini döneminde İtalya, Salazar döneminde Portekiz ve Franco döneminde İspanya'da da izin verilen sendikal örgüt, iktidardaki partinin kontrolü ve emri altındaydı. Günümüzde İran'da da İşçi Evi olarak bilinen sendikal örgütlenme, devletin kontrolü ve emri altında faaliyet göstermektedir.

Sendikaların iktidardaki siyasi partinin kontrolünde olduğu başka örnekler de vardır ve hâlâ vardır.

BAĞIMSIZ SENDİKALARIN SİYASAL PARTİLERLE YAKIN İLİŞKİSİNDEN ÖRNEKLER

Geçmişte, bazı ülkelerde sendikalarla siyasi partiler arasında yakın ilişki yaşandı. Bunların bir bölümü günümüzde de devam etmektedir. Bunların bazılarının geçmişteki durumuna bakmak, günümüzdeki ilişkilerin ve tartışmaların anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

Avustralya

Avustralya İşçi Partisi, 1890'lı yıllarda Avustralya'da faaliyette bulunan çeşitli işçi partilerinin birleşmesiyle oluştu. Avustralya Sendikalar Konseyi ise 1927 yılında kuruldu. Parti, "sömürüyü ve diğer toplum karşıtı özellikleri ortadan kaldırmak için gerekli olduğu ölçüde endüstrinin, üretimin, dağıtımın ve değişimin demokratik biçimde toplumsallaştırılmasını" savunmaktaydı. Avustralya Sendikalar Konseyi Avustralya İşçi Partisi'nin üyesi değildi, ancak aralarında yakın bir işbirliği vardı. Parti'nin sendikalar üzerindeki etkisi 1960'lı yıllardan sonra biraz zayıfladı. Sendikalar Konseyi'ne üye sendikalar Avustralya İşçi Partisi'ne doğrudan üye olabilmekteydi. Parti üyelerinin ve partinin mali kaynaklarının büyük bir bölümü bu sendikalardan sağlanıyordu. Avustralya İşçi Partisi günümüzde de sendikacılık hareketinin siyasi kolu olarak kabul edilmektedir.

Avusturya

Avusturya'da 1934 öncesinde sendikal alanda tam bir bölünmüşlük yaşanıyordu. Sosyalist, komünist, hristiyan demokrat, milliyetçi ve işveren denetiminde sendikalar kurulmuştu ve bunlar birbirleriyle tam bir mücadele içindeydi. 1934 yılında sosyalistlerin ve komünistlerin sendikaları kapatıldı. 1938 yılında ise Alman işgaliyle birlikte sendikacılık tümüyle sona erdi. Kesin olmayan verilere göre, Hitler Almanya'sının işgali sırasında her türlü siyasi görüşten 247 sendikacı askeri mahkemelerde idama mahkum edildi ve cezalar infaz oldu.

Toplama kamplarında yaşamlarını sürdürebilen sendikacılar faşizme karşı birlik kararı aldılar. 1945 yılında Nazilerin işgali sona erdiğinde, siyasi partilerden bağımsız bir sendikacılık anlayışı ile Avusturya Sendikalar Federasyonu (ÖGB) ve bağlı sendikalar yaratıldı. Avusturya'da sendikaların siyasi partilerden bağımsız olması da, "partilerüstülük" kavramıyla açıklanmaya başladı. Diğer bir deyişle, Avusturya Sendikalar Federasyonu (ÖGB) kurulduğundan beri "partilerüstüdür, ancak politika-dışı değildir." ("überparteilich, aber nicht unpolitisch")

Avusturya'da ÖGB içinde sosyalistler, hristiyanlar ve komünistler birer grup kurdular. Sosyalist grubun Avusturya Sosyalist Partisi ile, hristiyan grubun Avusturya Halk Partisi ile ve komünist grubun da Avusturya Komünist Partisi ile yakın ilişkileri vardı. (Köpke, G., *The Trade Union Movement in Austria: The ÖGB*, ETUI, Brüksel, 1985, s.32) Bu üç grubun dışında eğilimler de bulunuyordu, ancak ÖGB'nin kuruluşunda etkin olan ve bu güçlerini uzun süre sürdüren siyasal çizgiler bunlardı. ÖGB'ye bağlı sendikalara üye herhangi bir işçi, bu grupların birine katılabileceği gibi, bağımsız da kalabiliyordu. Bu farklı eğilimlerin üzerinde anlaştığı program da, ÖGB Tüzüğü'nün 3. maddesinde belirtilen şu amaçlardır: Avusturya'nın yeniden inşasında güçlü bir işbirliği; ülkenin bağımsızlığının ve tarafsızlığının korunması; faşizmle, her türlü gericilikle ve her çeşit totaliter eğilimle mücadele edilmesi; dünya barışının sağlanmasında işbirliği yapılması; Avusturya'daki işçilerin yaşam standartlarının yükseltilmesi için mücadele edilmesi.

Brezilya

Brezilya'da 1978-1979 yıllarında Sao Paulo'da metal işçilerinin büyük grevleri oldu. Bu grevler, askeri yönetimin işbaşında bulunmasına bağlı olarak uzun bir aradan sonra ilk kez işçi sınıfını ülkenin siyasal sürecinin ön saflarına çıkardı. Grevlerden kısa bir süre sonra, metal işçileri sendikasının kongresinde bir işçi partisinin kurulması kararı alındı ve 1980 yılı Şubat ayında da Brezilya İşçi Partisi kuruldu. Partinin genel başkanlığına da, Metal İşçileri Sendikası'nın genel başkanı olan Lula seçildi. (Löwy, M., "A Red Star is Rising Over Brazil," *Monthly Review*, Nisan 1992, s.51-56) Lula'nın 1 Ocak 2023 tarihinde devlet başkanlığına üçüncü kez gelmesinin ötesinde, çeşitli kentlerin belediye başkanları bu partidendir.

Danimarka

Danimarka'da 1871 yılında kurulan Sosyal Demokrat Parti, demokratik sosyalist bir çizgidedir, insan hakların ve özgürlüklerin geliştirilmesini ve üretim araçları üzerinde ortak mülkiyeti savunmaktadır. Danimarka'da en büyük merkezi işçi örgütü olan Danimarka Sendikalar Konfederasyonu (LO) ile Sosyal Demokrat Parti arasındaki örgütsel ilişki görünüşte sınırlıdır. Ancak uygulamada bu iki örgüt arasındaki ilişki son derece yakındır. Danimarka Sendikalar Konfederasyonu Tüzüğü'nün 2. maddesi, sendikacılık hareketinin Sosyal Demokrat Parti ile işbirliği yapması gerektiğini belirtmektedir. (Lövaas, H., *The Trade Union Movement in Denmark*, ETUI, Brüksel, 1987, s.53) LO'nun Yürütme Komitesi sendikalardan seçilen 22 kişiden oluşmaktadır. Sosyal Demokrat Parti'nin atayacağı 2 kişi de bu komiteye katılmaktadır. Buna karşılık, Sendikalar Konfederasyonu da Sosyal Demokrat Parti'nin Yürütme Komitesi'ne üye atamasında bulunur. LO'nun, bağlı sendikaların veya sendika şubelerinin Sosyal Demokrat Parti'ye kolektif üyeliği yoktur. Ancak sendikalar Sosyal Demokrat Parti'ye önemli maddi destekte bulunmaktadır.

Fiji

Fiji'de, aralarında o tarihte Fiji Sendikalar Kongresi'nin genel sekreterinin de bulunduğu ve çoğunluğunu sendikacıların oluşturduğu bir grup, 1985 yılı Temmuz ayında Fiji İşçi Partisi'ni oluşturdular. Parti, 1986 yılı sonlarında diğer bazı partilerle ittifaka girdi ve 1987 Nisan'ında yapılan genel seçimlerde Parlamento'daki 52 milletvekilliğinin 28'ini kazandı ve iktidara geldi. Ancak aynı yıl Mayıs ayında yapılan darbe sonucunda hükümet devrildi. Fiji İşçi Partisi günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Finlandiya

Fin İşçi Sendikaları Merkez Örgütü'nün Sosyal Demokrat Parti ile doğrudan örgütsel bağı yoktur. Ancak, üye sendikalar herhangi bir siyasi partiye üye olabilmektedir. 1980 yılında 22 sendikada sosyal demokratlar, 6 sendikada ise komünistler hakimdi. Siyasi gruplar arasında yapılan bir anlaşmaya göre, 1980'li yılların sonlarında Fin İşçi Sendikaları Merkez Örgütü'nün genel kurulunda ve yetkili

organlarında, sosyal demokratlar üçte iki, komünistler ise üçte bir oranında temsil edilmekteydi. (Aintila, H., *The Trade Union Movement in Finland*, ETUI, Brüksel, 1989, s.52)

İngiltere

Sendikaların siyasi partilerle örgütsel ilişkisi açısından en önemli örneklerden biri, İngiltere'dir. Yaygın kanının aksine, İngiltere'de merkezi işçi örgütü olan Sendikalar Kongresi'nin (TUC) İşçi Partisi ile hiçbir örgütsel ilişkisi yoktur. İlişki, 1971 yılında kurulan ve iki örgütün temsilcilerinden oluşan İrtibat Komitesi aracılığıyla sürdürülmektedir. Ancak TUC üyesi sendikaların bir bölümü doğrudan İşçi Partisi üyesidir.

İngiltere'de sendikalar 19. Yüzyılda Liberal Parti'yi desteklediler ve bazı sendikacılar Liberal Parti listelerinden Avam Kamarası'nda milletvekilliğine seçildi. Ancak bu ilişki işçilerin sorunlarının çözümüne önemli bir katkıda bulunmayınca, önce 1900 yılında seçimlerde bağımsız adayları desteklemek amacıyla İşçi Temsil Komitesi kuruldu. 1906 yılında da bazı sendikalar, Bağımsız İşçi Partisi, Fabian Derneği ve bazı başka kuruluşlar tarafından İşçi Partisi kuruldu.

1976 yılında Sendikalar Kongresi'ne üye 113 sendika vardı. Bunların 61'i İşçi Partisi'ne üyeydi. Bu tarihte İşçi Partisi'nin 6,5 milyon toplam üyesinin, 5,8 milyonu, Partiye üye sendikalar aracılığıyla kolektif üyeliğin parçasıydı. 1987 yılında ise 6 milyon 133 bin toplam üyenin 5,8 milyonu sendikalar aracılığıyla üyeydi.

1975 yılında İşçi Partisi'nin toplam geliri 1 milyon 247 bin İngiliz sterliniydi. Bu miktarın 1 milyon 118 bin sterlinlik bölümü, sendikaların aktardığı kaynaktı. Ayrıca, aynı kişinin, hem Sendikalar Kongresi Genel Yönetim Kurulu, hem de İşçi Partisi Ulusal Yürütme Komitesi üyesi olması yasaktı. Margaret Thatcher'in başbakanlığı döneminde 1984 yılında çıkarılan İstihdam Yasası, İşçi Partisi'ne yardım amacıyla siyasal fon kurmuş olan sendikaların, bu konuyu her on yılda bir üyelerinin onayına sunması gerektiği koşulunu getirdi. (Evans, J. - Foden, D., *The Trade Union Movement in Great Britain* (2nd ed.), ETUI, Brüksel, 1986, s.36)

İsveç

İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi 1889 yılında kuruldu. Kuruluş kongresine katılan 49 delegenin çoğu sendikaları temsil ediyordu. 1890'lı yıllarda Sosyal Demokrat Parti, sendikaların üst örgütü gibi etkinlik gösterdi. 1898 yılında ise, İsveç Sosyal Demokrat Partisi'nin girişimleriyle İsveç Sendikalar Konfederasyonu (LO) kuruldu. LO tüzüğünün ilk biçiminde, LO üyesi sendikaların aynı zamanda İsveç Sosyal Demokrat Partisi'ne üye olmaları koşulu getiriliyordu. Ancak birkaç yıl sonra bu koşul kaldırıldı. 1990 yılına kadar yerel sendika örgütleri, üyelerin salt çoğunluğunun kararıyla Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne üye olabiliyordu. 1980'li yıllarda LO üyesi yerel sendika örgütlerinin yaklaşık üçte biri bu biçimde Parti üyesiydi. Parti ödentileri de sendika ödentileri aracılığıyla ödenmekteydi. Sendika şubelerinin üyelerinden Parti üyeliğine itirazı olanlar, yazılı olarak başvururlar ve parti üyelikleri sona ererdi. İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 1987 yılındaki genel kurulunda, sendikaların kolektif üyeliğinin 1991 yılı sonuna kadar kaldırılması kararı alındı. (Karlsson, G., *The Trade Union Movement in Sweden* (2nd ed.), ETUI, Brüksel, 1989, s.39) Yeni uygulamada yerel sendikal örgütler, yerel parti örgütüne üye olabilmekteydi. Sendika üyeleri ise ayrıca bireysel olarak başvuruda bulunmaları durumunda Sosyal Demokrat Parti üyesi kimliğine kavuşmaktaydı. (LO, *The Unions and the Party - A Team*, Stockholm, 1988, s.11) Ancak 1996 yılında ülkedeki azınlık Sosyal Demokrat İşçi Partisi yönetiminin çalışanlar aleyhindeki bazı girişimleri ve uygulamalarına bağlı olarak, LO'nun Eylül 1996 kongresinde Parti sert biçimde eleştirildi ve yeni bir işçi partisinin kurulması tartışıldı. Ancak Parti'ye destek kararı değiştirilmedi.

İtalya

İtalyan sendikacılık hareketi, sendikal birlik ve siyasal partiler arasındaki ilişkiler konusunda zengin bir deneyim birikimine sahiptir. İtalya, faşizmi yaşadı. Sosyalist, komünist ve hristiyan demokrat

sendikacılar 3 Haziran 1944 tarihinde bir anlaşma imzalayarak, İtalyan sendikacılık hareketinin birliğini sağladılar ve İtalyan Genel Emek Konfederasyonu'nu (CGIL) yarattılar. Bu anlaşma metninde yer alan şu cümleler, işçi sınıfının siyasal tercihlerinin farklılık gösterdiği koşullarda, sendikal birliğin sağlanmasında siyasal partilerden bağımsızlığın önemini vurgulamaktaydı: "CGIL, tüm siyasal partilerden bağımsızdır. CGIL, gerekli görülen durumlarda, halkın özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için ve işçilerin ve ülkenin özel çıkarlarının korunması için, emekçi kitlelerin ifadesi olan demokratik partilerin eylemleriyle bağlantılı olacaktır."

CGIL'in 1945 yılı Ocak ayında yapılan kongresinde de, "CGIL'in partisiz olacağı, ancak siyasal ufukta ortaya çıktıkça, demokrasi ve özgürlüğe ilişkin genel sorunlarla ilgilenmesi anlamında politik olacağı" tekrar belirtiliyordu.

Ancak Soğuk Savaş'la birlikte İtalyan sendikacılık hareketi siyasal çizgilere göre bölündü. 1969 yılındaki kitle eylemleri, sendikal bölünmüşlüğü işyeri düzeyinde aşılmasını getirdi. Farklı siyasal eğilimlerden ve sendikalardan işçiler, işyerlerinde ortak komite ve konseyler kurdular. Tabandaki bu gelişim, tabanda ve sendikalarda siyasal parti farklılıklarının sürdüğü koşullarda, konfederasyonlar arasındaki işbirliğinin gelişmesinin önkoşulu olarak, sendikaların siyasal partilerden bağımsızlaşması sürecini öne çıkarttı. Konfederasyonlar arasında varılan bir anlaşmaya göre, 1973 yılından beri, herhangi bir düzeyde sendika organlarında görev alan bir kişi, Parlamento'ya, yerel yönetimlere veya siyasal partilerin herhangi bir düzeydeki yönetim organlarına seçilememektedir. (Fajertag, G., *Handbook of Trade Union in Europe - Italy*, ETUI, Brüksel, 1996, s.9).

Kanada

Kanada'da işçi sınıfının büyük bölümünü Kanada Emek Kongresi temsil etmektedir. Kanada Emek Kongresi 1956 yılında oluşturuldu. Kanada Emek Kongresi 1961 yılında Yeni Demokratik Parti'nin kurulmasında öncülük yaptı. Birçok sendika Yeni Demokratik Parti'ye üye oldu. 1980'li yılların sonlarında Yeni Demokratik Parti'nin 120 bin bireysel üyesi varken, üye sendikalar ve kooperatifler aracılığıyla sahip olduğu üye sayısı 275 bindi. (Malanowski, N., *Trade Unions and Industrial Relations in the USA and Canada, A Comparative Study of the Current Situation*, ETUI, Brüksel, 1992) Kanada Emek Kongresi resmen Yeni Demokratik Parti'yi destekliyordu. Bağlı sendikaların bir bölümünün üyelerinin ödedikleri aidatın bir kısmı Yeni Demokratik Parti'ye aktarılıyordu.

Norveç

1887 yılında kurulan Norveç İşçi Partisi "demokratik sosyalizmi, toplumdaki tüm sınıf farklılıkları ile tüm toplumsal, ekonomik ve kültürel eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasını" savunmaktaydı. Norveç'te hem Sendikalar Federasyonu, hem de sendikaların şubeleri ile Norveç İşçi Partisi arasında bir örgütsel ilişki vardı. Sendikalar Federasyonu, Norveç İşçi Partisi Yürütme Kurulu'nda temsil ediliyordu. Ancak Parti'nin Federasyon yönetiminde temsilcisi yoktu. Yerel sendikalar ise salt çoğunluk oyuyla Norveç İşçi Partisi'ne üye olabilmekteydi. Norveç İşçi Partisi'ne kolektif üyeliği seçen bir yerel sendikanın üyeleri, başvuru üzerine, bireysel parti üyeliğinden çıkarılıyordu. (Lövaas, H., *The Trade Union Movement in Norway*, ETUI, Brüksel, 1987, s.41-2) 1970'li yılların sonlarında 5000 şubenin 600'ü Parti'ye bu şekilde üyeydi. Federasyon, Norveç İşçi Partisi'ne seçimlerde kullanılmak üzere önemli miktarda para yardımında bulunuyordu.

Polonya

Polonya'da Dayanışma Sendikası'nın siyasal partilerle ilişkisi değişik bir süreç izledi.

Polonya Birleşik İşçi Partisi (Polonya'da iktidarda bulunan komünist parti) yönetimi altındaki Polonya'da 1980 yılı Ağustos ayında Gdansk kentindeki Lenin Tersanesi işçileri, greve gittikten sonra Dayanışma Sendikası'nı kurdular. Dayanışma Sendikası kısa sürede ülkedeki muhalefetin merkezi durumuna geldi. 1981 yılı Eylül ayında üye sayısı 10 milyona ulaşmıştı. Sendikanın önderi de Lech Walesa idi (Lech Walesa'ya 1983 yılında Nobel Barış Ödülü verildi). Polonya Birleşik İşçi Partisi önderi

ve 1981-1985 dönemi başbakanı olan Wojciech Jaruzelski önderliğinde 13 Aralık 1981 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbe sonrasında sıkıyönetim ilan edildi ve Dayanışma Sendikası'nın faaliyetleri yasaklandı. Ancak örgüt varlığını ve faaliyetini sürdürdü. Bu süreçte Vatikan'dan ve ABD'den önemli miktarda para yardımı alındı. Çeşitli ülkelerin sendikaları ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Avrupa Sendika Konfederasyonu (ETUC) ve çeşitli küresel sendika federasyonları da destek verdi. Dayanışma Sendikası siyasi bir mücadeleye de yöneldi. 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasından sonra, 1990 yılı Aralık ayında Dayanışma Sendikası'nın önderliğindeki bir ittifak Polonya'da iktidara geldi ve Lech Walesa cumhurbaşkanlığına seçildi. Dayanışma Sendikası 1991 yılında da bir siyasi partiye dönüştü.

Sri Lanka

Sendikaların siyasi parti kurduğu ülkelerden biri Sri Lanka'dır (eski Seylan). Seylan'da işçi hareketi İngiliz yönetimine karşı mücadele içinde gelişti. 1948 yılında bağımsızlığın kazanılması sonrasında, 1950 yılında, ayrı bir siyasi kanadı da olan bir sendikaya dönüştürüldü. Sendikanın adı, Seylan İşçiler Kongresi oldu. Seylan İşçiler Kongresi'nin siyasi kanadı 1977 yılında bir siyasi parti halini aldı. Bu siyasi partinin adı da Seylan İşçiler Kongresi oldu. Sendikanın ve partinin Genel Başkanı S.Thondaman ise Parlamento'ya seçilerek bakan oldu.

Yeni Zelanda

1916 yılında kurulan İşçi Partisi ile sendikalar arasında örgütsel bağ vardı. Yeni Zelanda Emek Federasyonu ile doğrudan bir üyelik ilişkisi yoksa da, ilişkiler bir ortak komite aracılığıyla sürdürülmekteydi. İşçi Partisi'ne hem bireysel üyelik, hem de sendikaların üyeliği aracılığıyla kolektif üyelik mümkündü.